

Miljödepartementet

Naturmiljöenheten

Rådets möte (miljö) den 13 december 2013

Dagordningspunkt 4

Rubrik: Förslag till Europaparlamentets och Rådets förordning om förebyggande och hantering av introduktion och spridning av invasiva främmande arter. - Riktlinjedebatt

Dokument: KOM(2013) 620

Tidigare dokument:

Fakta-PM: 2013/14 FPM 7

Tidigare behandlad vid samråd med EU-nämnden: Nej

Bakgrund

Kommissionen presenterade den 9 september 2013 ett förslag till förordning om invasiva främmande arter (IAS). Syftet med förslaget är att förebygga, minimera och lindra negativa effekter på biologisk mångfald och ekosystemtjänster av såväl avsiktlig som oavsiktlig introduktion och spridning av invasiva främmande arter inom EU. Invasiva främmande arter är sådana arter som förflyttas genom mänsklig verksamhet utanför sitt naturliga utbredningsområde och sedan överlever, reproducerar sig, sprider sig och inverkar negativt på biologisk mångfald och ekosystemtjänster i sin nya livsmiljö vilket även kan få allvarliga ekonomiska och sociala konsekvenser. Kommissionen anger i förslaget beräkningar om att av de mer än 12 000 främmande arter som finns i den europeiska miljön har 10–15 % reproducerat och spridit sig, samt orsakat miljömässig, ekonomisk och social skada. Enligt kommissionen skulle dessa därmed kunna betraktas som invasiva främmande arter. De invasiva främmande arterna beräknas kosta EU minst 12 miljarder euro per år och skadekostnaderna fortsätter att öka. Genom inrättande av en

gemensam lagstiftning i EU kan de negativa effekterna av IAS på biologisk mångfald och ekosystem förebyggas, minimeras och lindras. Därmed minskar även de ekonomiska kostnaderna som IAS orsakar.

Kommissionen föreslår att invasiva främmande arter av betydelse för hela EU inte avsiktligt får föras in i EU, släppas ut, användas eller tillåtas reproducera sig. Om en medlemsstat upptäcker en invasiv främmande art av betydelse för hela EU ska utrotningsåtgärder vidtas. Medlemsstaterna ska göra en analys av spridningsvägarna, upprätta och genomföra en handlingsplan med åtgärder samt inrättat ett offentligt övervakningssystem.

Förslaget har börjat behandlas i rådsarbetsgruppen vilken har sammanträtt vid fem tillfällen.

Ordförandeskapet har för avsikt att en riktlinjedebatt om förslaget ska hållas vid miljørådet mot bakgrund av två frågor.

1. Anser ni att listan med invasiva arter av unionsbetydelse ska vara begränsad i antal? Ska en sådan lista vara begränsad bara till arter som inte är naturligt förekommande i EUs territorium? Bör det finnas en mekanism för att prioritera arter som ska listas? Om ja, vilka kriterier bör tillämpas?
2. Bör förordningen innehålla bestämmelser som tillåter och främjar åtgärder mot invasiva främmande arter på nivån för EU:s biogeografiska regioner? Om ja, vilka bör huvuddragen vara för detta regionala samarbete?

Rättslig grund och beslutsförfarande

Den rättsliga grunden för förslaget är artikel 192.1 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt (EUF-fördraget). Beslut fattas av rådet med kvalificerad majoritet efter ordinarie lagstiftningsförfarande med Europaparlamentet enligt artikel 294 EUF-fördraget.

Förslag till svensk ståndpunkt

Regeringen ställer sig positiv till ett ökat samarbete på EU-nivå när det gäller invasiva främmande arter. Regeringen anser att det är viktigt att medlemsstaterna medges flexibilitet i att vidta åtgärder inom det egna landet för att hantera invasiva främmande arter. Vidare anser regeringen att det är angeläget att ett system inom EU kommer till stånd inom en snar framtid. Regeringen är i färd med att analysera förslaget vad gäller kostnadseffektivitet och den administrativa bördan som förslaget till förordning kan komma att medföra.

Med anledning av den första frågan anser regeringen att det är en nackdel att bara 50 arter kan föras in i förteckningen över invasiva främmande arter av betydelse för EU eftersom det finns många fler sådana arter som negativt påverkar biologisk mångfald och ekosystemtjänster i EU. Regeringen anser vidare att listan bör vara begränsad till arter som inte är naturligt förekommande inom EU:s territorium som helhet, men är positiv till ett ökat samarbete mellan medlemsstaterna för arter som kan vara naturligt förekommande i vissa EU-länder, men som skapar problem i andra. Regeringen är öppen för en mekanism för att prioritera arter som ska ingå i förteckningen, men kan inte ta slutlig ställning förrän en analys har gjorts avseende vilka kriterier som kan ligga till grund för en sådan prioritering.

Beträffande den andra frågan är regeringen öppen för någon form av regional ansats i förordningen då olika arters förmåga och förutsättning att orsaka problem varierar mellan olika medlemsstater. Regeringen anser dock att en närmare analys bör göras om just EU:s biogeografiska regioner är den mest ändamålsenliga nivån för detta. Regeringen är positiv till ökat samarbete mellan medlemsstaterna för att även hantera arter som kan vara naturligt förekommande i delar av EU, men som orsakar problem i andra.

Europaparlamentets inställning

Europaparlamentets ståndpunkt är ännu inte känd. Miljöutskottet (ENVI) är ansvarigt utskott och har utnämnt Pavel Poc (S&D, CZ) till rapportör. Första diskussionen i utskottet äger rum den 16 december 2013. Tidsfristen för ändringsförslag är satt till den 8 januari 2014 och förslaget diskuteras i miljöutskottet den 30 januari. Omröstningen i utskottet sker den 12 februari 2014. Omröstning i parlamentet är planerad till den 11 mars 2014.

Förslaget

Förslaget till förordning definierar invasiva främmande arter och syftet är att en förteckning över sådana arter inom EU ska upprättas. Förteckningen ska antas av kommissionen genom genomförandeakter och fyllas på med arter som uppfyller vissa kriterier. Kriterierna som ska uppfyllas är att arterna ska ha konstaterats vara främmande för unionens territorium, vara i stånd att etablera en livskraftig population och sprida sig i miljön var som helst i unionen samt att det krävs åtgärder på unionsnivå för att förhindra att dessa arter etablerar och sprider sig. Medlemsstaterna får lämna in begäran till kommissionen om att invasiva främmande arter ska föras upp på förteckningen. En begäran ska bl.a. innehålla en riskbedömning med en beskrivning av arten, möjliga spridningsvägar och de negativa effekter som arten

orsakar. Riskbedömningen ska enligt förordningen utföras enligt gällande bestämmelser i Världshandelsorganisationens (WTO) avtal om restriktioner i handeln med arter. En tillsatt kommitté ska utvärdera riskbedömningen och besluta om nästa steg. Förteckningen ska omfatta högst 50 invasiva främmande arter. De arter som anges i förteckningen får sedan inte avsiktligt föras in i EU, släppas ut, användas eller tillåtas reproducera sig. Medlemsstaterna får vidta nödgärder mot invasiva främmande arter även om de inte ingår i förteckningen, och ska samtidigt påbörja arbetet med en riskbedömning av arter.

Förordningen innehåller även regler om invasiva främmande arter av betydelse för enstaka medlemsstater. Enligt förordningen ska medlemsstaterna förbjuda all avsiktlig utsättning i miljön av sådana arter och informera kommissionen om vilka arter som anses vara av betydelse för en medlemsstat. Medlemsstaterna ska även analysera spridningsvägarna för invasiva främmande arter och senast 18 månader efter förordningens ikraftträdande identifiera de spridningsvägar som kräver åtgärder. Senast tre år efter ikraftträdandet ska varje medlemsstat upprätta och genomföra en handlingsplan för att ta itu med de prioriterade spridningsvägar som medlemsstaten har identifierat. Senast 18 månader efter ikraftträdandet ska medlemsstaterna ha inrättat ett offentligt övervakningssystem för att samla in och registrera uppgifter om förekomsten av invasiva främmande arter. Om en medlemsstat upptäcker en invasiv främmande art av betydelse för hela EU ska utrotningsåtgärder vidtas. Senast 12 månader efter ikraftträdandet ska medlemsstaterna ha infört fullt fungerande organisationer för att utföra de offentliga kontroller som krävs för att förhindra avsiktlig introduktion till unionen av invasiva främmande arter av betydelse för hela EU. Finansieringen av dessa åtgärder åligger medlemsstaterna.

Gällande svenska regler och förslagets effekter på dessa

Det saknas en samlad lagstiftning om invasiva främmande arter i Sverige. Svenska regler om biologisk mångfald och artskydd finns framför allt i miljöbalken med tillhörande förordningar och myndighetsföreskrifter. I 8 kap. miljöbalken finns bestämmelser om artskydd i form av bemyndiganderegler som rör bland annat utsättning av arter och handel med arter. Straffrättsliga regler som rör artskydd finns i 29 kap. miljöbalken. Länsstyrelsen ansvarar för tillsynen i fråga om artskydd enligt miljötillsynsförordningen (2011:13). Statens jordbruksverk har enligt förordningen (1994:1830) om införsel av levande djur med mera möjlighet att meddela föreskrifter om krav på särskilt tillstånd och om villkor för införsel av djur och material som används vid hantering av djur. Beroende på den slutliga utformningen av den föreslagna EU-förordningen kan förändringar av nu redovisade lagar, förordningar och myndighetsföreskrifter bli

aktuella. Ett exempel på förbudsföreskrift till skydd för en i Sverige vilt levande djurart är förbudet i 18 § artskyddsförordningen mot att till Sverige föra in levande sötvattenskräftor.

Ekonomiska konsekvenser

Naturvårdsverket uppskattade 2008 kostnaderna för att etablera en nationell organisation för att hantera invasiva främmande arter i Sverige till minst 18,5 – 27 miljoner kronor per år (Nationell strategi och handlingsplan för främmande arter och genotyper rapport 5910). Denna nivå skulle tillåta etablering av ett rapporteringssystem, vissa kompletteringar till befintlig miljöövervakning, utförande av informationsinsatser samt bekämpning av fem invasiva arter. Kostnaderna för en sådan bekämpning beräknades bli 1-2 miljoner kronor per år och art.

Då förordningen innebär ytterligare åtaganden för medlemsstaterna bedömer Naturvårdsverket att kostnaderna för att genomföra förordningen troligen kommer att överstiga kostnadsuppskattningarna från 2008.